

NOVÝ ZÁKON O PLATOBNÝCH SLUŽBÁCH A JEHO VPLYV NA ČINNOST BÁNK V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

The new Act on payment services and its influence on the activities of banks in the Slovak Republic

Ol'ga Kadlečíková

Základný právny rámec pre všetky platobné služby poskytované v Európe tvorí smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2007/64/ES z 13.11.2007 o platobných službách na vnútornom trhu. Okrem toho, že smernica upravuje poskytovanie platobných služieb, ustanovuje aj pravidlá týkajúce sa transparentnosti podmienok a požiadaviek na poskytovanie informácií v súvislosti s platobnými službami a zodpovedajúcich práv a povinností užívateľov platobných služieb a poskytovateľov platobných služieb v súvislosti s poskytovaním platobných služieb v rámci riadneho zamestnania alebo obchodnej činnosti. Smernica definuje nové subjekty s označením platobná inštitúcia.

Táto smernica bola implementovaná do právneho systému Slovenskej republiky, prijatím zákona č. 492/2009 zo 4. novembra 2009 o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. decembra 2009. Tento zákon nahrádza a ruší zákon č. 510/2002 o platobnom styku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Niektoré ustanovenia zrušeného zákona o platobnom styku, boli do nového zákona o platobných službách prevzaté. Prevzaté boli najmä tie ustanovenia, ktorými boli transponované smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 98/26/ES z 19. mája 1998 o konečnom zúčtovaní v platobných systémoch a zúčtovacích systémoch cenných papierov a smernica č. 2000/46/ES o začatí a vykonávaní činností a dohľade nad obozretným podnikaním inštitúcií elektronických peňazí a smernica 2001/24/ES Európskeho parlamentu a Rady o reorganizácii a likvidácii úverových inštitúcií.

Zákon o platobných službách upravuje:

1. poskytovanie platobných služieb v rozsahu smernice o platobných službách, t. j. v mene euro alebo v inej mene zmluvného štátu Európskeho hospodárskeho priestoru (ďalej len EHP), pričom platobné služby sú poskytované v rámci EHP,
2. poskytovanie platobných služieb aj mimo rámca smernice o platobných službách pokiaľ ide o inú menu ako je mena zmluvného štátu EHP, pričom platobné služby sú poskytované v rámci EHP, ako aj poskytovanie platobných služieb poskytovateľom platobných služieb so sídlom na území Slovenskej republiky do/z tretích krajín mimo zmluvného štátu EHP vo všetkých menách,
3. podmienky na vznik a prevádzkovanie platobných systémov v rozsahu časti smernice o konečnom zúčtovaní v platobných systémoch a zúčtovacích systémoch cenných papierov, ktorá sa týka platobných systémov, ako aj vznik a prevádzkovanie platobných systémov mimo rámca tejto smernice. Zákon umožňuje existenciu viacerých platobných systémov v rámci Slovenskej republiky. Každý poskytovateľ platobných služieb, ktorý žiada o účasť v platobnom systéme, by mal účastníkom tohto platobného systému predložiť dôkaz o tom, že jeho vnútorné mechanizmy sú dostatočne zabezpečené proti všetkým druhom rizík. Táto smernica ustanovuje nediskriminačné zaobchádzanie s oprávnenými platobnými a úverovými inštitúciami, aby mohol každý poskytovateľ platobných služieb na vnútornom trhu používať služby

technických infraštruktúr týchto platobných systémov za rovnakých podmienok. V súčasnosti je jediným prevádzkovateľom platobného systému na Slovensku Národná banka Slovenska, ktorá prevádzkuje platobný systém EURO SIPS a TARGET2-SK;

4. podmienky na vznik a podnikanie platobných inštitúcií v rozsahu smernice o platobných službách. Touto právnou úpravou sa vytvára nový subjekt na platobnom trhu v štátoch EHP, ktorý bude jednou z kategórií poskytovateľov platobných služieb s oprávnením vykonávať len špecializované činnosti v oblasti poskytovania platobných služieb, a teda nebude oprávnený prijímať vklady ani vydávať elektronické peniaze ako niektoré kategórie poskytovateľov platobných služieb (ako napríklad banka alebo inštitúcia elektronických peňazí). Podmienky a pravidlá na činnosť platobných inštitúcií vychádzajú zo smernice o platobných službách, čím je zabezpečené, aby sa na vo všetkých štátoch EHP uplatňovali rovnaké podmienky na povolenie, ako aj na činnosť platobných inštitúcií. Platobná inštitúcia bude podliehať dohľadu Národnej banky Slovenska alebo orgánu dohľadu iného členského štátu;
5. podmienky na vznik a podnikanie inštitúcií elektronických peňazí v rozsahu smernice o začatí a vykonávaní činností a dohľade nad obozretným podnikaním inštitúcií elektronického peňažníctva,
6. sťažnosti, reklamácie a riešenie sporov pri poskytovaní platobných služieb mimosúdnu cestou,
7. dohľad nad prevádzkovateľmi platobných systémov a dohľad nad platobnými inštitúciami a dohľad nad inštitúciami elektronických peňazí.

Platobnou službou sa rozumie:

- a) vklad alebo výber finančných prostriedkov v hotovosti na alebo z platobného účtu, vrátane všetkých činností súvisiacich s vedením platobného účtu,
- b) vykonávanie platobných operácií vrátane prevodu finančných prostriedkov ako úhrada, inkaso alebo platobná operácia napríklad prostredníctvom platobnej karty,
- c) vykonávanie platobných operácií z poskytnutého úverového rámca formou povoleného prečerpania na platobnom účte (úhrada, inkaso alebo platobná operácia napríklad prostredníctvom platobnej karty) alebo formou úverového rámca napríklad ku kreditnej karte (napríklad platba kreditnou kartou alebo charge kartou),
- d) poukazovanie peňazí (služba „money remittance“) poskytovaná napríklad platobnými inštitúciami (napríklad Western Union),
- e) vykonávanie platobných operácií prostredníctvom mobilného telefónu alebo iných sietí, pričom používateľ platobnej služby udeľuje súhlas na vykonanie platobnej transakcie prostredníctvom mobilného telefónu alebo inej siete (tzv. mobilné platby), pričom napríklad mobilný operátor alebo prevádzkovateľ inej siete má udelené povolenie na poskytovanie platobných služieb ako platobná inštitúcia (napríklad kúpa lístkov do kina, kúpa tovaru z automatov alebo kúpa digitálneho tovaru alebo služby od iného poskytovateľa než je platobná inštitúcia), platba sa vykoná priamo mobilnému operátorovi alebo prevádzkovateľovi inej siete, ktorý koná iba ako sprostredkovateľ medzi používateľom platobných služieb a dodávateľom tovaru alebo služieb a
- f) vydávanie a prijímanie (akceptácia) platobných prostriedkov ako napríklad vydávanie a akceptácia platobných kariet t.j. služba poskytovateľa platobných služieb, ktorý je vydavateľom platobných kariet alebo služba poskytovateľa platobných služieb, ktorý

je prijímateľom platobných kariet, t.j. uzatvára zmluvu s obchodníkom (obchodným miestom) ohľadom možnosti platenia platobnou kartou.

Platobné služby môžu v rámci svojho podnikania poskytovať banky, zahraničné banky a pobočky zahraničných bánk, inštitúcie elektronických peňazí, pričom samotná činnosť vydávania elektronických peňazí nie je považovaná za platobnú službu; do tejto kategórie inštitúcií patria aj zahraničná inštitúcia elektronických peňazí a jej pobočka, poštový podnik, za predpokladu, že je oprávnený podľa osobitného právneho predpisu poskytovať platobné služby, platobná inštitúcia ako nový typ inštitúcie, ktorá je oprávnená poskytovať platobné služby na základe povolenia NBS; do tejto kategórie inštitúcií patria aj zahraničná platobná inštitúcia a jej pobočka, Národná banka Slovenska, ak bude poskytovať platobné služby na komerčnej báze (napríklad poskytovanie platobných služieb pre zamestnancov); ak Národná banka Slovenska koná ako menová autorita alebo ako verejná inštitúcia (napríklad vedenie účtov pre Štátnu pokladnicu alebo pre iné verejné inštitúcie), nebude v postavení poskytovateľa platobných služieb, čo znamená, že bude môcť uzatvárať individuálne zmluvy pri poskytovaní platobných služieb, pričom sa nemusí riadiť týmto zákonom, Štátna pokladnica pri poskytovaní platobných služieb nekoná ako orgán verejnej moci a bude považovaná za poskytovateľa platobných služieb podľa tohto zákona. Do kategórie poskytovateľov platobných služieb patria aj Eximbanka, regionálne alebo miestne orgány, a to za predpokladu, že poskytujú platobné služby na komerčnej báze (ak takéto orgány plnia svoje úlohy vyplývajúce z právnych predpisov Slovenskej republiky napríklad v rámci decentralizácie verejnej správy a prenosu kompetencií na samosprávy alebo vyššie územné celky, potom konajú vo verejnom záujme a v týchto prípadoch nie sú považované za poskytovateľov platobných služieb).

Implementácia smernice o platobných službách do slovenskej legislatívy priniesla lacnejšie služby, vyššiu transparentnosť ako aj zvýšenú ochranu spotrebiteľa. Zároveň sa maximálne priblížili pravidla uplatňované v jednotlivých krajinách EÚ. Zákon o platobných službách sa vzťahuje na vedenie účtov, výpisy, poplatky, platobné služby, inkaso a transakcie platobnými kartami. Naopak nespádajú podneň úvery s výnimkou povoleného prečerpania na platobnom účte, hotovostné operácie s finančnými prostriedkami, fyzická preprava bankoviek a mincí v rámci podnikania, zmenárenská činnosť, platobné operácie prostredníctvom zmeniek a šekov, a tie, ktoré súvisia so správou cenných papierov či iných finančných nástrojov.

Medzi hlavné zmeny na bežných účtoch, ktoré zákon zavádza, patrí mesačný výpis zdarma, vrátenie pomernej časti poplatku pri zrušení účtu (posledný mesiac vedenia účtu sa účtuje len za dni, kedy bol účet otvorený) a zavádza pravidlo, že všetky transakcie môžu byť spoplatnené len raz.

Pokiaľ ide o platobné karty – fyzické osoby sú viac chránené proti zneužitiu. Zodpovedajú za škodu pri neautorizovanej transakcii či nedbanlivosti len do výšky 100 eur. Neplatí to však pre firemných klientov a v prípadoch podvodného konania. Banky si už nemôžu účtovať poplatky pokiaľ klient požiada o zablokovanie karty, v prípade zrušenia karty má klient nárok na vrátenie alikvotnej časti ročného poplatku za vydanie či obnovu karty. V prípade, že užívateľ chce transakciu reklamovať kvôli tomu, že neprebehla alebo, že prebehla chybné, môže tak urobiť v priebehu 13 mesiacov od jej uskutočnenia.

Pri inkasách sa doplnila možnosť udeliť mandát okrem banky platcu aj príjemcovi inkasa alebo jeho banke – teda ak klient nemusí vo svojej banke zadávať povolenie na inkaso, stačí ak ho dá priamo dodávateľovi (napr. plynárne, elektrárne a pod.). Negatívom pri inkase oproti doterajším pravidlám na Slovensku je jeho odvolateľnosť, ktorá môže znamenať neistotu pre poskytovateľov služieb alebo predávajúcich pri vysporiadaní formou inkasa.

Abstract:

Zákon o platobnom styku upravuje poskytovanie platobných služieb, podmienky na vznik a prevádzkovanie platobných systémov, podmienky na vznik a podnikanie platobných inštitúcií, podmienky na vznik a podnikanie inštitúcií elektronických peňazí, vybavovanie reklamácií a iných podaní a riešenie sporov súvisiacich s poskytovaním platobných služieb alebo vydávaním a používaním elektronických peňazí, dohľad nad prevádzkovateľmi platobných systémov, dohľad nad platobnými inštitúciami a dohľad nad inštitúciami elektronických peňazí.

Kľúčová slova: platobné služby, poskytovatelia platobných služieb, platobné inštitúcie, inštitúcie elektronických peňazí

JEL klasifikácia: G21

Summary:

Act on payment services regulates the provision of payment services; the conditions for establishing and operating payment systems; the conditions for establishing and operating payment institutions; the conditions for establishing and operating electronic money institutions; handling of complaints and other claims and resolution of disputes relating to the provision of payment services or issuance and use of electronic money; supervision of payment system operators, supervision of payment institutions and supervision of electronic money.

Key words: payment services, payment services providers, payment institutions, electronic money institutions

Literatúra:

- [1] Zákon č. 492/2009 Z. z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- [2] Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2007/64/ES o platobných službách na vnútornom trhu.
- [3] Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 98/26/ES o konečnom zúčtovaní v platobných zúčtovacích systémoch a v systémoch zúčtovania cenných papierov.
- [4] Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2000/46/ES o začatí a vykonávaní činností a dohľade nad obozretným podnikaním inštitúcií elektronických peňazí.
- [5] <http://www.nbs.sk>
- [6] http://www.euractiv.sk/podnikanie-v-eu/zoznam_liniek/smernica-o-platobnych-sluzbach-koniec-ery-papierovych-penazi-000248